

מערכת הרבייה של האדם

[הקדמות לפרקים ד-יא, ופרק טז]

הפרקים ד-יא עוסקים במצוות לא תעשה, "שלא לבעול נידה" (מניין המצוות לעיל, מצווה כג; ל"ת שמו). כפי שיתבאר להלן (ד, ב), המונח נידה משמש כאן במשמעותו המצומצמת, אישה שיצא דם מרחמה בימים הנקראים "ימי נידתה" (להלן ו, ד), ובמשמעות הרחבה, הכוללת גם אישה שיצא דם מרחמה בימים הנקראים "ימי זיבתה" (והיא הזבה), וגם יולדת, גם אם לא ראתה דם.

הנידה (כולל הזבה והיולדת) נקראת "ערווה" (אישות אה; להלן יא, טו). ואולם שלא כשאר העריות, הנידה היא בגדר ערווה, ואסורה בביאה רק באופן זמני, כל זמן שלא היטהרה מטומאתה, הנמשכת בדרך כלל ימים אחדים בלבד, ומסתיימת עם טבילתה במקווה. ההבדל המהותי הזה בין הנידה לבין שאר העריות גורם לכמה הבדלים חשובים ביניהן להלכה, כגון שקידושי הערווה אינם תופסים, אך קידושי הנידה תופסים (אישות ד, יב); ומי שנולד מן הערווה נקרא ממזר, ואילו מי שנולד מן הנידה נקרא פגום אך לא ממזר (להלן טו, א).

הנידה, הזבה והיולדת שייכות לקבוצת "הטמאים שהטומאה יוצאה עליהם מגופם" (קרבן פסח ז, ח). קבוצה זו כוללת גם בעל קרי (מי שיצאה ממנו שכבת זרע, בכוונה או שלא בכוונה), הזב (מי שהפרשה חולנית של שכבת זרע, הנקראת "זוב", יוצאת מאברו) והמצורע. ראוי לציין כי מבחינת התופעה הגופנית, אין קשר בין האישה הזבה לבין האישה הזב, אף על פי שהם נקראים במקרא בשם דומה (ראה סה"מ עשה עה).

המונח טומאה (טומאת נידה) משמש בהיבט של האישה האסורה לבעלה, ובזה עוסקים הפרקים האלו. המונח משמש גם בהיבטים רחבים יותר הנוגעים לטהרה ולמקדש, המבוארים בארבעה ספרים: זרעים, עבודה, הקרבנות וטהרה (האיסור לטמא תרומה וחלה בתרומות פרק ז ופרק יב; ביכורים פרק ה; דיני טומאה במשכב ומושב פרקים א-ט; דיני ההרחקה מהר הבית ומן המקדש בביאת מקדש פרק ג; איסור אכילת קודשים בפסולי המקדשין יח, יג-יד; דיני טבילה לטהרות ולבעל במקוות פרקים א-ב; קרבן הזבה והיולדת במחוסרי כפרה פרק א).

תיאור מערכת הרבייה של האישה ושל האיש (בעיקר להבנת איסור סריס שבפרק טז) כפי שהיא ידועה לנו כיום.

◆ האברים

איור מבאר של אברי האישה (מבט חזיתי)

האבר העיקרי במערכת הרבייה של האישה (ראה איור) הוא הקרוי היום רחם (Uterus), אבר חלול בעל דפנות שריריות עבות, ובו מתפתח העובר. גודלו כאגס שטוח. כשהאישה אינה הרה, משקלו כ-50 גרם ואורכו כ-8 ס"מ (כולל צוואר הרחם), וחלקו הצר מכוון כלפי מטה. אל חלקו העליון של הרחם מחוברות שתי חצוצרות

(Fallopian tubes), צינוריות דקות היוצאות משני צדי תקרת הרחם ומתרחבות בקצה שלהן, ומכאן שמן. סמוך לקצה כל חצוצרה, בחלל הבטן, נמצאת שחלה. כל שחלה בנויה מגוף מרכזי שאלפי ביציות מחוברות אליו. בכל מחזור חודשי, משתחררת ביצית מאחת השחלות, חודרת לחצוצרה ונעה לאטה לכיוון הרחם. חלקו התחתון של הרחם נקרא צוואר הרחם (Cervix), ובו עוברת תעלת הצוואר.